UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bucolicorum P. virgilii Maronis luculentissima ac familiaris vocabulorum explanatio

Vergilius Maro, Publius

Dauentrie, 1503

Ecloga nona. Colloquuntur Lycidas et Moeris

urn:nbn:de:hbz:466:1-70212

Visual Library

¶ Ecloga nona. Colloquuntur
Lycidas et Moeris

q Vo te meri pedes? an quo via ducit in vrbem — Licidas
O lycida viui peruenimus: aduena nostri — Moeris
(Quod nunquam veriti sumus) vt possessor agelli
Diceret: hec mea sunt vetres migrate coloni
Nunc victi: tristes (quoniam sors omnia versat)
Hos illi (quod non bene vertat) mittimus hedos

¶ Hac ecloga scribit poeta periculum quod sibi impenderat ab Ario centurione qui eum nolentem agrum tradere prope occidisset Inducit ergo Moeris minister virgilij portans hedos centurioni Ad quem moerim veniens licidas quidam alius rusticus cum sic interrogat O moeri quo pedes. subaudi ducunt te: an supple illuc ducunt te quo via ducit in vrbem mantuam. Respondet moeris O lycida nos peruenimus viui. i. diu viuendo. vt aduena. i. alienus. possessor nostri agelli diceret. hec bona sunt mea O veteres coloni migrate. i. discedite. quod scz infortunium nunquam sumus veriti. i. nunquam fuit nobis timor illius infortunij quod accidit Nos victi mittimus tristes nunc illi aduene possessori hos hedos. quod non bene vertat. i. quod sit ei in malum Quoniam sors. i. fortuna versat omnia. Quo te moeri. etc. Hic est zeugma a posterio. i. quia verbum conuenit cum vltimo supposito et non cum priori Primum quo est interrogatum alterum verbo relatum Vereor vt timeo Plinius Multi famam. pauci conscientiam verent Agellus dicitur parvus ager Nam ab ager fit agellus per diminutionem sicut a culter cultellus Miggrare est mutare domicilium. vel alio ire causa habitandi Colonus qui colit terram Vnde colonia. i. multitudo colonorum vel oppidum bello occupatum quo missi sunt noui cultores vel habitatores Quod non vertat Aut intelligitur suppositum deus vel sors aut actiuum verbum pro passiuo ponitur vt in secundo eueidos Nox humida celo precipitat. Versare est frequenter vertere — Vereor Agellus. Migrare Colonus colonia

Certe eqdem audieram: qua se subducere colles — Versare
Incipiunt: mollique iugum demittere cliuo — Licidas
Vsque ad aquam et veteris iam fracta cacumina fagi
Omnia carminibus vestrum seruasse menalcam
Audieras et fama fuit. sz carmina tantum — Moeris
Nostra valent licida tela inter martia: quantum
Chaonias dicunt aquila veniente columbas

Quod nisi me quacūq; nouas incidere lites
Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix
Nec tuus hic moeris nec viueret ipse menalcas

Lycidas admiratus expulsionē Virgilij ait. Equidē audierā. vestruz Menalcā. i. virgiliū seruasse carmībus. i. ꝑ poemata sua. oīa loca agelli qua. i. ꝑ quē locū colles incipiūt subducē. i. remouere se ⁊ incipiūt demittere. i. deorsum mittere iugū. i. altitudinē molli cliuo. i. descēdere in planiciem. vsq; ad aquā ⁊ ad cacumīa veteris fagi iam fracta Rn̄det moeris O lycida audieras hoc. ⁊ fama fuit. i. hoīes dicebāt v̄gilīū seruasse suū agrū. Sz o lycida nrā carmīa tm̄ valent inter martia. i. bellica tela, quantū dicūt chaonias colūbas valere. i. posse. aquila veniēte. i. qn̄ ꝯtra eas venit aquila Quod nisi cornix sinistra. i. sedens ad sinistrā. monuisset me ante. i. ꝑius ab ilice caua. incidere. i: remouē nouas lites scz ꝯtra cēturionē. quacūq;. i. quocūq; mō. nec hic tuꝰ moeris viuēt nec ipe menalcas viuēt. i. ⁊ ego ⁊ v̄gilīꝰ essemꝰ occisi Cliuꝰ d̄r ꝑuus mons Ouidiꝰ Arduus in valles ꝑ fora cliuus erat Demittē est deorsum mittere In geor. Quiq; satis largū celo demittitis imbrem Chaonia ē ꝑs epiri q̄ est regio grecie In chaonia fuit magna silua noīe dodona in qua multe erāt columbe appellant̄ chaonie. Mars a poetis d̄r deꝰ belli ⁊ ꝓbello ponitur Unde martius. i. bellicus vel ad martem ꝑtinens. vt martius populus. martia tela

Cliuus
Demitto
Chaonia

Mars
Martius

Licidas.

Heu cadit in quenq̄ tm̄ scelus: heu tua nobis
Pene simul tecum solatia rapta menalca
Quis canēt nymphas? q̄s humū florēttbꝰ herbis
Spargeret? aut viridi fontes induceret vmbra
Vel que sublegi tacitus tibi carmina nuper
Cum te ad delicias ferres amaryllida nostras
Tityre dū redeo (breuis est via) pasce capellas
Et potum pastas age tityre. et inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caueto

¶ Lycidas audito periculo qd̄ imminuerat v̄gilio. q̄si tm̄ scelꝰ exhorrens ꝑ apostrophen alloquit̄ ipm absentē Heu tm̄ scelꝰ occidēdi tm̄ virū cadit in quenq̄ hoīem. i. p̄t quisquā esse q̄ tm̄ malū cogitare audeat. Heu menalca. i. o v̄gili tua solatia. i. dulcia carmīa pene rapta nobis sil̄ tecū. i. cū te. Nā si tu esses occisus q̄s caneret nymphas. i. nullus esset q̄ pulchra carmīa scriberet Quis spargeret humū florentibꝰ herbis. i. nullus esset q̄ laudaret carmībꝰ claros viros Aut q̄s induceret. i. tegeret fon

tes viridi vmbra. hoc est. nullus esset etiam qui voctos extolleret. Vel quis caueret carmia q̃ sublegi tibi tacitus. i. clam tibi furatus sum nup cum ferres te. i. ires ad amaryllida delicias nrās. i. ad illum cōmunem amicam vel ad vxorem romam Et iam sequit breue carmen qd lycidas dicit se abstulisse virgilio nescienti. O tityre pasce capellas dum. id est donec redeo. quia via mea est breuis. Et o tityre age potum. i. duc ad potandum capellas pastas. i. postq̃ paste sunt Et inter agendum. i. cum ages capellas potum: caueto occursare capro quia ille ferit cornu. Per capr intelligitur hic Arrius centurio quē poeta romā vadens noluit a suis irritari. Scelus est peccatum vel pessimū opus. Vnde scelestus qui scelus perpetrauit. Item scelerare id est scelere maculare. In tercio eneidos Parce pias scelerare manus Pene significat fere. vel nae. vt Pene cecidissem. pene dixissem Cano q̃nq̃z est id quod canto q̃nq̃z fit poetice describo. vt arma virumq̃z cano. Q̃nq̃z vaticinor. vt Ipsa canas oro Legere q̃nq̃z fit furari. vnde fit nomen sacrilegus quod fecat eum qui sacra furatus est. Idē fit oppositū ei sublego Plaut in milite Clam patr sublegerunt sermonē Inter ppositio cū gerundio ostructa pulchre ponitur p dum vt petrus venit inter prandendum. i. dum prandebamus Ferire est pcutere. Iñ referire. weder slaen Terentius Me seruulum qui referie non audebam vicit Nota in his tribus versibus duas parētheses Primā. breuis est via Alteram. cornu ferit ille. Parenthesis est interpositio non necāria sed tamen apta

Scelus. celest
Scelerare
Pene
Cano.
Lego.
Sacrilegus
Inter
Ferio. Referin
Parenthesis

Imo hec que varro nedum pfecta canebat
Varre tuum nomē (supet modo mantua nobis
Mantua ve miserę nimiū vicina cremone)
Cantantes sublime ferent ad sidera cygni
Sic tua cyneas fugiant examina taxos
Sic cythiso paste distentent vbera vaccę
Incipe siquid habes. et me fecere poetam
Pierides. sunt et mihi carmina. me q̃z dicunt
Vatem pastores. sed non ego credulus illis
Nam neq̃z adhuc vario videor neq̃z dicere cinna
Digna. sed argutos inter strepere anser olores

Moeris affert aliū carmē pulchrius a vgilio scriptū dicēs Imo q̃z caneret hec metra q̃ ipse menalcas canebat varro necdū pfecta. i adhuc nō integra O verre cygni cātantes. i. boni poete ferent tuū nomē sublime ad sidera. i. summis laudibus extollent te modo. i. si tamē mātua su-

peret nobis id est maneat nobis veris possessoribus. Mantua inquam ve nimium vicina miserer cremone. illi ciuitati. Quia propter vicinitatem cremone mantua fuit spoliata. Tunc lycidas incensus dulcedine carminis incoepti. orat moerim vt amplius canat dicens. O meri incipe canere si quid habes id est si aliquod carmen scis Sic id est si cantaueris. tua examina id est apes fugiant cyrneas taxos id est, illas arbores. Et vacce tue paste cythiso distentent vbera id est dent multum lactis. Et id est etiam pierides. i. muse fecerũt me poetam. Quasi dicat. si cantaueris respondebo tibi id est etiam carmina sunt mihi Pastores dicunt me quoqꝫ esse vatem. sed ego non sum credulus illis. Nam neqꝫ videor dicere adhuc carmina digna vario neqꝫ digna cinne id est videtur mihi ꝙ carmina mea non sunt adhuc tam bona neqꝫ tam valida vt legi possint ab illis doctis viris. Sed videor strepẽ anser inter olores id indoctus inter doctos viros

Mantua Cremona — Mantua et cremona sunt ciuitates in ea regione italie que vulgo lumbardia vocatur siue nominatur. Agros cremoniensium Caesar dederat veteranis suis Qui agri cum non sufficerent. acceperunt etiã agros mantuanos qui vicini erant

Cyrnos — ¶ Cyrnos est insula in ligustico mari. alio nomine Corsica in qua multe sunt taxi arbores que mel amarum faciũt Ergo taxi dicuntur cyrnee

Taxus — id est abundantes in cyrno. Taxus ꝑcat huls est arbor dura et sine succo que venenosa putatur. Credulus qui cito credit Naso Credula res

Uari⁹. Cinna. — amor est. Uarius et Cinna erant docti viri temporibus virgilij qui solebant alioꝝ scripta corrigere. Sed varrus fuit alius vir potẽs eodẽ

Anser — tempore. Anser est auis qui vulgo vocatur auca quod non est latinum

Olor — ¶ Olor est anis alba que etiam cygnus appellatur. sed cygnus est gre

Cygn⁹ Cygne⁹ — cum olor latinum. Ab olor fit olorinus a cygnus cygne⁹ e longa Ouidius. Jam mea cygneas imitantur tempore plumas. Olor propter lõgitudinem colli dulciter canit ꝛ maxime cum moriturus est. Anser autem non canit sed strepit.

Moeris

Id quidem ago et tacitus licida mecũ ipse voluto,
Si valeã meminisse. neqꝫ est ignobile carmen.
Huc ades o galathea quis est nam ludus in vndis.
Hic ver purpureum. varios hic flumina circum
Fundit humus flores. hic candida populus antro
Imminet. et lente texũt vmbracula vites.
Huc ades. insani feriant sine littora fluctus

¶ Ago quidem id est volo canere et o lycida ego ipse volupto mecum id est cogito semper hoc tacitus id est cum taceo. Si valeam meminisse id est in memoriam adducere. neq; est ignobile carmen id est valde nobile carmen Et iam sequitur carmen quod traduxit vergilius ex theocrito. et sunt verba polyphemi cyclopis ad galatheam nympham O galathea ades id est veni huc. Nam quis ludus est in vndis in quibus es Purpureum id est floreum ver est hic. Humus fundit hic flores circū flumina Candida populus popul⁹ iminet hic antro. i. pēdet sup antr̄ ⁊ lēte vites texūt. i. ꝯponūt vmbracula. i. vmbras O galathea ades huc ⁊ sine. i. permitte vt insani fluct⁹ feriant littora His verbis cyclops conatur allicere nympham ad se ex aqua: est em̄ galathea nympha flumīalis Uoluto significat frequenter voluo est em̄ freqoentatiue forme. Uer est p̄ma pars anni scilicet inter hyemem ⁊ ęstatem Et est anni p̄ncipiū dictum a veniendo q̄ tunc oīa veniunt. i. nascunt̄ ⁊ crescunt. Incipitur autem ver quando sol arietem ingreditur scilicet in martio Imminere fcat impēdeo vel iusto vt pluuia imminet mors imminet nobis Umbraculum est res que facit vmbram. vt vitis est vmbraculum Est etiam id quod vmbra ¶ Insanus dicitur furiosus qui non est sane mentis Labor etiam dicitur insanus qui fit ab insano.

Galathea
Uoluto.
Uer
Imminere.
Umbraculum
Insanus

Quid que te pura solum sub nocte canentem,
Audieram? numeros memini si verba tenerem
Daphni quid antiquos signoꝝ suspicis ortus.
Ecce dionei processit cęsaris astrum
Astrum quo segetes gauderent frugibus. et quo
Duceret apricis in collibus vua colorem.
Insere daphni pyros. carpent tua poma nepotes
Omnia fert ętas animum quoq; sepe ego longos
Cantando puerū memini me condere soles
Nunc oblita mihi tot carmina. vox quoq; moerim
Jam fugit ipsa. lupi moerim videre priores:
Sed tamē ista satis referet tibi sepe menalcas

Lycidas
Moeris

¶ Lycidas rogat moerim vt canat aliud carmen. quod cum ille incho asset oblitum se dicit presenectute. Ait ergo lycidas. Quid dicis de illis carminibus que audieram te solum canentem sub pura. id est serena nocte. Memini numeros. id est modulos vel notas illoꝝ carminū si tenerem id est scirem verba. Tunc moeris incipit illud carmen quod

est de astro cesaris O daphni quid suspicis.i.aspicis antiqs ortus signoꝝ.i. siderum. Ecce astrum cesaris dionei.i.ducētis originem a venere processit.i.illuxit Astrum in quā.quo .i.p qd segetes gauderēt frugibus.i.pferrēt multas fruges.ꝛ q vna ducēt colorem.i.fieret matura in colibus apricis.i.calidis vel apertis O daphni inserepyros. Nepotes .i.posteri tui carpent poma tua.i.non laborabis pro alienis sed p tuis. Nunc amisso carmine moeris Querit de senectute sua p quā oblit' sit carmia Aetas lōga .i. senect'.fert.i.aufert oia bona corpis hz etiaz aufert animū id ē memoriā Ego memi me puerꝝ.i.cum puer essem.sepe cōdere id est finire solitū longos soles.i.dies.cātando.i.cum carminibus Hoc est cum essem iuuenis sot carmina sciebam vt sepe canerem per totum diem. Tot carmina sunt oblita mihi nunc' Ipsa vox fugit quoqz iam moeri.i. amissa ē mihi Lupi vidē moerim pozes.i.abstulerunt mihi loquelam. Sed tamen menalcas referet.tibi ista carmina satis sepe.

Numerus — Numerus ante dictum est.hic significat teutonice.die wyse. Naz sensus est Numeros memini si verba tenerem. Ick kan die wyse wal kū

Suspicio — de ick die woerde Suspicio quasi sursum video. Tullius Rex suspexit in coelum

Dione — Dione fuit mater veneris. Inde dioneus id est pertinens ad dionem. Julius Cesar voluit originem se dicere a Julo filio enee filij veneris.

Astrū Aster — Astrum grece latine dz sidus vel celeste signum Aster

Astericus — vero stella dicitur. Inde asteriscus pua stella Poeta narrat hic rem gestam. Nam cum .Augustus celebraret ludos funebres de morte: Julij

Apric' — cesaris apparuit sidus crinitū p dies septē qd direruīt sid' cesaris Ap-

Apricari — pricus dz apertus ꝛ sole gaudens. Horatius . Quicqd sub terra est in apricum pferret etas Hinc apricari .i. ad solē calescere . Insero supra

Oblitus — ¶ Oblit' ponit hic passiue ideoqz iungit dto.nā actiue positum vult

Lupus — gtm vel accusatm. Lupus si prior videat hoem facit eū raucū quod et plinius asserit. Ergo cum dicimus lupus me vidit prior.significo me raucum esse. Unde etiam cum quis venit ppter quem tacē oportet dicimus. Lupus est in fabula quod terētius hz ꝛ cicero

Ipcidas — Causando mros in longū ducis amores
Et nunc omne tibi stratuz silet equor et oēs
Aspice ventoli ceciderūt murmuris aure
Hinc adeo media est nobis via.namqz sepulchrū
Incipit apparere bianoris.hic vbi densas
Agricole stringunt frondes hic moeri canamus
Hic hedos depone.tamen veniemus in vrbē.

Aut si nox pluuiā ne colligat ante veremur
Cantantes licet vsq; minus via ledet: eamus
Cantantes vt eamus: ego hoc te fasce leuabo
Desine plura puer. et quod nūc instat agamus Meris
Carmina tum melius cum venerit ipse canemus

¶ Hic lycidas valde instat vt moeris canat. sed ille dolore animi impeditus recusat. Ordina sic O moeri causando. id est causas alligando ducis amores nrōs in longum. i. differs nrā desideria. Et omne ęquor stratū. i. quietū silet tibi. i. vt tu melius cantes. ⁊ aspice. omnes aure ventosi murmuris. i. omnes venti sonori ceciderunt Adeo id ē certe media via vsq; ad mantuam est nobis hinc. i. ab hoc loco Nā sepulchr̄ bianoris. illius viri incipit apparere. i. videri O moeri canamus hic vbi agricole stringunt id est colligāt densas frondes Depone hedos hic. i. sedeamus hic. q̄ q̄zuis sederimus tn̄ veniemus in vmbram Aut si veremur ne nox ante colligat pluuiam. i. si timemus ne pluat circa noctem. licet vt eamus cantantes vsq; id ē semper q̄ via minus ledet nos cantantes Ego leuabo te hoc fasce. i. portabo pro te hedos. vt eamus cantantes id est vt canas inter eundum Tunc moeris rn̄det O puer id est puerilis homo desine plura. i. noli ista nūc querere. ⁊ agamus id qd̄ instat nūc. i. cogitemus de ijs rebus que magis necārie sunt Causari est causis probare. In epl'a pauli Causati sumus omnes fuisse sub peccato. Etiam ē causas allegare vel excusare Silere est plus q̄z tacere. nam qui tacet non loquitur. Qui silet nullum facit sonum Aura est proprie splendor. Horatius. Tua ne retardet aura maritos. Hinc aurum d̄r ⁊ aurora Ponitur pro vento vt hic. ⁊ pro aere. vt in eneide. Si vescitur aura ethera. Item pro fauore. vt in sexto. Nimium gaudens popularibus auris. Bianor fuit conditor vrbis mantue. qui alio nomine ocnus vocabatur filius mantus filie tiresie vatis. Stringere est ligare. vn̄ astringere alligare. ⁊c̄. Seruius tn̄ interp̄tat̄ stringere amputare decutere Fascis est onus colligatum vt portet̄. Fasciculus paruus fascis. Et q̄m ante consulem romanum lictores portabant fasces virgarum pro insignibus. quandoq; accipimus fasces pro consulatu. vt in geor. Illum non populi fasces non purpura regum Flexit ⁊ infidos agitās discordia fratres.

Causari
Sileo Taceo
Aura.
Bianor Ocn⁹
Stingo.
Fascis Fasciculus Fasces

¶ Ecloga decima de insano amore Cornelij Galli

Extremum hunc arethusa mihi cōcede laborem